

VI. Türk Tarih Kongresi

Yazan : _____
Prof. M. Tayyib GÖKBİLGİN

İkinci Cumhuriyetimizin kurulduğu günlere rastlayan geçen hafta içinde Altıncı Türk Tarih Kongresi Ankara'da toplandı. Daha bir buçuk sene önce buna karar verildiği zaman Türk Tarih Kurumunun, Atatürk tarafından 1931 de tesisi düşünülerek Kurumun otuzuncu yıldönümüne rastlatılması düşünülmüş, aynı zamanda, çok defa beş senede bir toplanılması hususundaki geleneğe de uygun düşeceği hesaplanmıştı.

Gerçekten, İkinci Meşrutiyet senelerinde kurulan ve "Tarihi Osmanî Encümeni" adını taşıyan ilim cemiyeti, birçok hayırlı ve faydalı çalışmalar ve yayınlar yaptıktan sonra, artık yeni ihtiyaçlara ve bilhassa milli tarih problemlerine cevap verecek nitelikte bir bünyeye sahip olmak, yeniden organize edilmek mevkiinde idi ve Atatürk, bu derin ihtiyacı görerek Türk tarih alimleri eliyle bu kurumu tesis etmişti ki, ilk kongresini ertesi sene 1932 de yaptı ve oğündenberi devamlı bir inkişaf içerisinde gelişti, Milletlerarası tarih ilimleri sahasında bir önem kazanarak bu sene altıncı kongresini yapmaya da muvaffak oldu. Şimdiye kadarki kongrelerinden üçü milli mahiyette, 1937 deki ikincisi - ki bizzat Atatürk'ün rehberliği altında ve Dolmabahçe Sarayında Milletlerarası bir hüviyet taşımıştı - ile 1956 ve 1961 kongreleri ise Milletlerarası karakter de toplandı ve her birisi de, gerek yurtta ve gerek yabancı memleketlerde, ilgililer tarafından büyük bir dikkat ve hassasiyetle takip ve bu vesileler ile de kurumun faaliyet ve başarıları daima takdir olundu. Atatürk'ün bizzatihi bir inkılap eseri olarak tesis ettiği ve Türk tarihinin enginliklerinden itibaren her devrini, her merhalesini, insanlık ve medeniyet sahasındaki çabalarını ilmi ve metodlu yollardan araştırma ve tanıtmayı, aynı zamanda milli tarih tezini de göz önünde bulundurarak, amaç edilen bu büyük ilmi ve milli kurum, Milletlerarası tarih ilimleri çalışmalarında, bugün artık, haklı ve şerefli bir mevki almaya başlamıştır. Ciddi yayınları her tarafta aranmakta ve fayda sağlamaktadır. Bilhassa, Büyük Atatürk'ün, bütün varlığını Türk Dil Kurumu ile bu Kuruma vakfetmek suretiyle gösterdiği uzakgörülük ve milli tarih çalışmalarına verdiği büyük önem kurumun faaliyet ve başarılarında her zaman muharrik ve amil olmuştur. Zaten Atatürk İnkılaplarının tetkik ve tahlilini, yayınlanmasını da gaye bilen Kurum diğer taraftan, şimdiye kadar tertiplediği kongrelerinden son dördünde, Türk inkılap tarihi çalışmalarına da büyük bir yer ayırmış ve bunun için "Türk İnkılap ve Cumhuriyet Tarihi" adı altında ayrı bir seksiyon halinde değerli çalışmalara zemin hazırlamıştır. Buna kat'î bir ihtiyaç olduğu kadar, Türk tarihinin muhtelif devirlerdeki türlü hadiselerini, problemlerini, çok defa ilim alemine yayılmış sabit fikirlerden ve haksız, yersiz mütalaa ve hükümlerden kurtararak, vuzuha aydınlığa kavuşturmak ve Türk tarihinin yalnız savaş meydanlarında kazanılan zaferlerle değil, medeniyet tarihinde oynadığı büyük müsbet rollerle de dolu olduğunu ispat etmek lüzumu aşıkardı ve bu keyfiyet, asla şöven hislere kapılmadan, ilmi ve objektif usul ve metodlarla ortaya konulabilirdi. İşte Türk Tarih Kurumu çalışmaları, yayınları ve kongreleri ile bu yoldadır ve bunu, genç Türk tarih nesilleri vasıtasıyla, gerçekleştirmek için gayret

sarfetmektedir.

Altıncı Türk Tarih Kongresi, millet ve devlet hayatımızda mühim bir dönüm noktası olan bir devreye rastladığı gibi, maalesef, çok acı bir kayba uğradığımız, otuz senedenberi bu Kurumun çalışmalarında önemli yeri olan, yirmi senedenberi de müstemiren Kurumun Başkanlığını yapan değerli tarihçi, büyük devlet adamı, büyük demokrasi aşığı Şemsettin Günaltay'ın ebedi ufulü ile çok elim ve acı bir hadisenin vukuuna da tesadüf etmiştir. Kongrenin son hazırlıklarını yaptığımız ve değerli başkanımızı açış oturumuna beklediğimiz sırada bu büyük kayıp haberini aldık, onu sevdikleri, takdirkarları ve bütün millet ile birlikte, tam kadrolu kongre üyeleri ile ebedi istirahatine teşyi ve tevdi ettik, fakat, kongre çalışmalarını, onun ruhunun da arzuladığına hiç şüphe olmıyan bir şekilde, hiç aksatmadan, tam bir ilmi atmosfer içinde gerçekleştirmek cihetini ihtiyar ettik ve buna da muvaffak olundu.

VI. Türk Tarih Kongresinde, Türk tarihçilerinden başka, on memleketi temsil eden yirmiden fazla tarih alimi de bulundu. Bunlar arasında Alman, İtalyan, Fransız, Macar, Sovyetler, İsrail, Polonya ve Pakistan tarihçilerini bihassa kaydetmek isteriz. Bunların içinde, mesela Macar tarihçisi Profesör Fekete'nin Budin'de Latinler, İsrail tarihçisi Heyd'in Osmanlı tarihi için İbrani kaynaklarının ehemmiyeti, Lahor Üniversitesi tarihçisi Abdülhalim'in Osmanlı Rus harbi ve Bengal'deki Müslümanlar ile Macar Milli Müzesi mütehasıslarından Dr. Feher'in Macaristanın Türk hakimiyeti devrindeki mimari anıtları ve sanat eserleri, yine Pakistanlı tarihçi Münevver Han'ın Şark meselesi ve Türkiye konulu tebliğleri çok ilgi çekici idiler ve istifadeli oldu. Bu münasebetle şunu belirtmek yerinde olur ki, Osmanlı tarihi ve Orta Doğu tarihi ile meşgul olan yabancı tarihçiler arasında, Türk Tarih Kurumunun tertiplemediği kongrelere karşı büyük bir alaka ve iştirak arzusu vardır. Buna muvaffak olanlar gerek seksiyon çalışmalarından, gerek bu vesile ile yapılan gezilerden büyük bir memnuniyet duymakta ve fayda sağlamaktadırlar ki bunu bizim hesabımıza da bir kazanç saymak yerinde olur.

Altıncı Türk Tarih Kongresinin bir özelliği, Türkiyede tarih öğretimi meselelerine ayrı bir seksiyon tahsis etmesi ve bunun için Milli Eğitim Bakanlığımızın da yurdun dört köşesinden bir kısım tarih öğretmenlerinin bu çalışmalara iştirakini temin eylemesi olmuştur. Türk Tarih Kurumunun Türk ve Türkiye tarihi üzerinde araştırmalarını teksif ederken, diğer yandan, en yeni ilmi neticeleri orta öğretimdeki meslekdaşlarımıza tanıtmayı amaç edinerek böyle bir seksiyon çalışmasına teşebbüsü çok hayırlı olmuş ve gelecekte bu istikametteki faaliyetlere bir ışık tutmakta bulunmuştur.